

Tekijänoikeus

***suojaa** luovaa työtä*

1. *Johdanto*

Luemme lehtiä ja kirjoja, katselemme TV-sarjoja ja elokuvia, käymme elokuvissa, teatterissa ja näyttelyissä, pelaamme pelejä, kuuntelemme musiikkia ja käytämme tietokone-ohjelmia. Internetin välityksellä pääsemme maanosasta toiseen tutkimaan erilaisia luovan työn tuotteita. Jokapäiväisiä asioita ja tapahtumia. Aina emme ehkä tule ajatelleeksi, että näiden aineistojen tekijöillä on oikeuksia - **TEKIJÄNOIKEUKSIA**.

Ihmisten luova työ mahdollistaa sen, että voimme nauttia näistä tuotteista: teoksista ja tapahtumista. Tekijänoikeus suojaa luovaa työtä ja sen tekijöitä. Osaltaan se varmistaa luovuuden jatkumisen ja tekijöiden toimeentulon.

Tämä julkaisu esittelee lyhyesti tärkeimmät tekijänoikeuteen liittyvät asiat. Lisätietoja antavat esitteen lopussa mainitut järjestöt ja viranomaiset.

1. *Miten tekijänoikeus syntyy*

Tekijänoikeus syntyy, kun teos tehdään. Suoja alkaa heti teoksen luomishetkestä suoraan lain nojalla. Mitään muodollisuuksia, esim. rekisteröintiä tai ©-merkin käyttöä ei edellytetä. Suositeltavaa on kuitenkin merkitä teokseen tekijän nimi ja myös julkaisemisvuosi. Lain mukaan tekijänä pidetään sitä, jonka nimi ilmoitetaan teoksen yhteydessä, jollei toisin näytetä.

2. *Mikä on teos*

Teos on itsenäinen ja omaperäinen tekijänsä henkisen luomistyön tulos. Tekijänoikeuslaissa on esimerkinomainen luettelo teoksista.

Teoksia voivat olla mm. sävellykset, kirjalliset ja suulliset esitykset, raportit ja esitteet, valokuvat, tietokoneohjelmat, tietokannat, kartat, näytelmät, elokuvat, koreografiat, piirustukset, maalaukset, rakennukset sekä taiteellisuuden ja -käsityön tuotteet.

3. *Kuka saa tekijänoikeussuojaa*

Tekijänoikeussuoja kuuluu teoksen tekijälle. Tekijänä pidetään sitä, joka on luonut teoksen. Tekijänoikeus syntyy aina luonnolliselle henkilölle. Yhteisöt ja yritykset voivat saada tekijänoikeussuojaa vain alkuperäisiltä tekijöiltä siirtyneiden oikeuksien perusteella.

Tekijänoikeuslaissa säädetään myös ns. lähioikeuksista. Tällaisia oikeuksia voi olla esittävillä taiteilijoilla, äänite- ja elokuvatuottajilla, radio- ja televisioy yrityksillä, valokuvaajilla sekä luetteloiden ja tietokantojen valmistajilla.

4. Mitä tekijänoikeuslaki suojaa

Tekijänoikeus

Tekijänoikeus suojaa sekä koti- että ulkomaisten tekijöiden teoksia. Teoksen tulee olla omaperäinen ja itsenäinen; laadullisia vaatimuksia laki ei aseta.

Tekijänoikeussuoja on ulkomuodon suoja. Suojaa saa ilmaisumuoto, jolla tekijä on ajatuk-sensa ilmaissut. Suojaa eivät saa teoksen aihe, juoni, idea tai tietosisältö - ne ovat vapaasti kaikkien käytettävissä. Näin ollen esimerkiksi ideat, joille tv-formaatit perustuvat, eivät saa tekijänoikeus-suojaa. Tv-formaattiin voi kuitenkin sisältyä myös tekijänoikeussuojaa saavia teoksia kuten lavasteet, musiikki ja käsikirjoitus (katso esim. Tekijänoikeusneuvoston lausunto 2006:3).

Tekijänoikeus ja omistusoikeus ovat kaksi eri asiaa. Esim. kirjan tai DVD-elokuvan omistaminen ei tuota omistajalle tekijänoikeutta niiden varsinaiseen sisältöön eli itse teokseen. Tekijänoikeuden siirtymisestä on sovittava erikseen.

Lähioikeudet

Tekijänoikeuslaki antaa teosten lisäksi suojaa myös eräille muille aineistoille. Näitä ovat niin sanotut lähioikeuksien suojankohteet, joita nykyinen tekijänoikeuslaki tuntee seitsemän eri kategorian.

Valokuvia suojataan tekijänoikeuslaissa kahdella eri tavalla. Omaperäinen ja itsenäinen valokuva on **VALOKUVATEOS**, jonka suoja-aika on sama kuin

muillakin teoksilla eli tekijän elinikä ja 70 vuotta hänen kuolinvuodestaan. Tavalliset ns. tekniset valokuvat nauttivat lyhyempää 50 vuoden suoja-aikaa. Itse suojan sisällön osalta teosvalokuvien ja tavallisten valokuvien suoja on yhtenäinen. Myös elokuvien ja video-ohjelmien yksittäiset ruudut saavat suojaa.

Esittäville taiteilijoilla - muusikoilla, näyttelijöillä, tanssijoilla ja muilla esittäjillä mukaan lukien kansanperinteen esittäjät - on oma oikeutensa määrätä esityksen käyttämisestä. Suojaa saavat myös äänitteiden ja kuvataallenteiden tuottajat. Siten myös yksityisten henkilöiden tuottamat harastelijavideot ovat suojattuja.

Tekijänoikeuslain luettelosuojasäännös koskee luetteloita tai vastaavia töitä, joissa on yhdisteltynä suuri määrä tietoja, sekä tietokantoja, joiden valmistaminen on edellyttänyt huomattavaa taloudellista tai muuta panostusta. Esimerkkinä luettelosuojaa mahdollisesti saavista aineistoista voidaan mainita vaikkapa myyntiluettelot, aikataulut sekä laskentataulukot.

5. ***Tekijän oikeudet***

Tekijällä on **YKSINOIKEUS** määrätä teoksensa käytöstä. Tätä yksinoikeutta rajoittavat jäljempänä selostettavat tekijänoikeuden rajoitukset. Tekijällä on teokseensa taloudellisia ja moraalisia oikeuksia. Taloudelliset oikeudet säätelevät teoksen käyttämistä vaihdannan tai muun yleisölle levittämisen kohteena. Moraaliset oikeudet suojaavat lähinnä tekijän taiteellista kunniaa.

Taloudelliset oikeudet

Tekijällä on yksinoikeus määrätä teoksestaan **VALMISTAMALLA SIITÄ KAPPALEITA** ja **SAATTAMALLA SE YLEISÖN SAATAVIIN**. Teoksen käyttämiseen tarvitaan pääsääntöisesti aina tekijän nimenomainen lupa. Lupansa ehdoksi tekijä voi vaatia korvauksen.

Teoskappaleen **VALMISTAMISENA** pidetään sen valmistamista kokonaan tai osittain, suoraan tai välillisesti, tilapäisesti tai pysyvästi sekä millä keinolla ja missä muodossa tahansa. Kappaleen valmistamisena pidetään myös teoksen siirtämistä laitteeseen, jolla se voidaan toisintaa.

Valmistamista on siten esimerkiksi teoksen painaminen, monistaminen, kopioiminen ja tallentaminen ääni- tai kuvanauhalle. Myös teoksen tallentaminen tietokoneelle, MP3-soittimelle tai älypuhelimelle esim. Internetistä sekä teoksen valokopioiminen, valokuvaaminen tai käsin jäljentäminen on teoskappaleen valmistamista.

Teos **SAATETAAN YLEISÖN SAATAVIIN**, kun:

- 1) se välitetään yleisölle johtimitse tai johtimitta; tähän sisältyy myös teoksen välittäminen siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada teos itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana (on demand eli tilauspalvelu);
- 2) se esitetään julkisesti esitystapahtumassa läsnä olevalle yleisölle;
- 3) sen kappale tarjotaan myytäväksi, vuokrattavaksi tai lainattavaksi taikka sitä muutoin levitetään yleisön keskuuteen; taikka
- 4) sitä näytetään julkisesti teknistä apuvälinettä käyttämättä.

Teoksia **VÄLITETÄÄN YLEISÖLLE** esim. silloin, kun niitä lähetetään radiossa tai televisiossa. Teosten välittämistä tapahtuu myös silloin, kun teoksia välitetään esim. Internetissä tai vaikkapa langattomasti matkapuhelimilla. Yleisölle välittämisestä on kyse myös silloin, kun elävä esitys välitetään mikrofoniin ja kameroiden avulla johtimitse tai johtimitta yleisölle, joka ei ole läsnä esityspaikalla.

Tekijän oikeudet

Taloudelliset oikeudet

Oikeus kappaleiden valmistamiseen

- ◆ kopioimalla tietokoneen kovalevyllä
- ◆ tallentamalla filmille, CD-R tai DVD-R-levylle
- ◆ painamalla kirjaan, posti-korttiin tms. painotuotteeseen
- ◆ valokopioimalla
- ◆ käsin kopioimalla
- ◆ jne.

Oikeus teoksen saattamiseen yleisön saataviin

- ◆ välittämällä yleisölle johtimitse tai johtimitta
- ◆ esittämällä julkisesti esitystapahtumassa läsnä olevalle yleisölle
- ◆ levittämällä teoskappaleita myytäväksi, vuokrattavaksi tai lainattavaksi tai muulla tavoin
- ◆ näyttämällä julkisesti teknistä apuvälinettä käyttämättä

Moraaliset oikeudet

Isyysoikeus

Tekijän nimi mainittava teosta käytettäessä.

Respektioikeus

Kielto muuttaa teosta tekijän taiteellista arvoa loukkaavalla tavalla tai saattaa se yleisön saataviin tekijää loukkaavassa muodossa tai yhteydessä.

Kyseessä on teosten välittäminen myös tilanteessa, jossa tietoverkkoon kytkeytynyt yksityishenkilö sallii tietokoneellensa kopioitujen teosten käyttämisen tietoverkon välityksellä muille verkon käyttäjille. Näitä tiedostojen jakoon tarkoitettuja ohjelmia kutsutaan yleisesti P2P- tai vertaisverkko-ohjelmiksi.

Teoksen esittäminen voi tapahtua joko elävänä esityksenä tai tallenteelta. Teosten **JULKISTA ESITTÄMISTÄ** tapahtuu mm. konserteissa, teattereissa tai elokuvissa. Myös messuilla, ravintolassa, kahvilassa tai erilaisissa huvitilaisuuksissa teos voidaan esittää julkisesti. Esitykset yksityisessä piirissä, kuten perhejuhlissa, eivät ole julkisia eikä niihin tarvita tekijän suostumusta.

Teoskappaleita, eli alkuperäisiä teoksia tai niiden kopioita kuten CD-levyjä tai kirjoja, **LEVITETÄÄN YLEISÖLLE** esim. tarjoamalla niitä ostettavaksi, vuokrattavaksi tai lainattavaksi.

Teoksen näyttämisellä tarkoitetaan teoksen ulkomuodon välitöntä näyttämistä, toisin sanoen tilannetta, jossa teoksen fyysinen kappale on läsnä olevan yleisön nähtävillä ilman teknisiä apuvälineitä. **JULKISTA NÄYTTÄMISTÄ** ovat mm. taide- ja valokuvanäyttelyt. Teoksen näytteillepano liikkeen ikkunaan tai paikkaan, johon yleisöllä on pääsy, on myös julkista näyttämistä.

Moraaliset oikeudet

Moraalisilla oikeuksilla suojataan tekijäpersoonaa. Tekijän nimi tulee mainita hyvän tavan mukaisesti teosta käytettäessä. Teosta ei myöskään saa muuttaa tai saattaa yleisön saataville tekijän taiteellista arvoa loukkaavalla tavalla.

Suoja-aika

Euroopan Talousalueelta eli ETA-alueelta (EU:n jäsenmaat sekä Norja, Islanti ja Liechtenstein) peräisin olevien teosten suoja-aika on tekijän elinikä sekä **70 VUOTTA** tekijän kuolinvuoden päättymisestä. Muualta peräisin olevien teosten suoja-aika on pääsääntöisesti 50 vuotta tekijän kuolinvuoden päättymisestä. Mikäli teoksen alkuperämaassa taataan teoksille yli 50 vuoden suoja-aika tekijän kuolinvuoden päättymisestä, on niiden suoja-aika sama myös Suomessa, kuitenkin korkeintaan 70 vuotta tekijän kuolemasta.

Yhteisteosten suoja-ajat lasketaan viimeksi kuolleen tekijän kuolinvuoden päättymisestä. Elokuvateosten suoja-ajan päättymisen lasketaan viimeksi kuolleen pääohjaajan, käsikirjoittajan, vuoropuhelun kirjoittajan tai elokuvaa varten luodun musiikin säveltäjän kuolinvuodesta.

Raukeaminen

Levitysoikeuden raukeamisella tarkoitetaan oikeutta levittää (esim. myydä) edelleen hankkimansa alkuperäinen aito teoskappale. Suomen tekijänoikeuslaissa on vuoden 2006 alusta lukien siirrytty ns. kansainvälisestä raukeamisesta yhteisöraukeamiseen. Tällä tarkoitetaan sitä, että teoksen kappaleen saa aina levittää edelleen myymällä tai lainaamalla, kun teoksen kappale on ensimmäisen kerran tekijän suostumuksella myyty tai muutoin pysyvästi luovutettu Euroopan talousalueella. Teosten vuokraaminen samoin kuin elokuvien ja tietokone-ohjelmien lainaaminen edellyttää kuitenkin aina tekijän lupaa.

Jos teoskappale on ensimmäistä kertaa julkaistu Euroopan talousalueen ulkopuolella, sen edelleen levittäminen Suomessa muuten kuin lainaamalla edellyttää teoksen tekijöiden ja lähioikeudenhaltijoiden suostumusta.

Muutokset levitysoikeuden raukeamista koskeissa säännöksissä eivät vaikuta yksityishenkilön mahdollisuuteen ostaa tai tuoda ulkomailta laillisesti julkaistuja teoskappaleita omaan yksityiseen käyttöönsä. Laissa on nimenomaisesti säädetty poikkeus kuluttajien hyväksi: yksityishenkilö voi myydä tai muutoin pysyvästi luovuttaa teoskappaleen myös silloin, kun luovutettava kappale on ensimmäisen kerran myyty Euroopan talousalueen ulkopuolella. Säännös mahdollistaa esim. ulkomailta tuotujen kirjojen tai elokuvien myymisen antikvariaattiin.

Lain mukaan raukeaa myös teoskappaleen näyttämisoikeus, kun teoksen kappale on tekijän suostumuksella myyty tai muutoin pysyvästi luovutettu. Tällaista teoksen kappaletta saa sen jälkeen näyttää julkisesti tekijän lupaa kysymättä.

6. ***Muut tekijänoikeuslaissa suojatut oikeudet – lähioikeudet***

Esittävät taiteilijat

Teoksen esitystä ei esittävän taiteilijan suostumuksetta saa tallentaa laitteelle, jolla se voidaan toisintaa. Esitystä ei myöskään saa saattaa yleisön saataviin radion tai television välityksellä taikka suoraan siirtämällä. Tallennettua esitystä ei ilman suostumusta saa kopioida tai levittää yleisölle eikä tilauspohjaisesti välittää yleisölle tietoverkossa. Äänitteille ja kuvallisille musiikkitalenteille tallennettujen esitysten välittämisestä ja julkisesta esittämisestä muusikot ja laulajat ovat oikeutettuja korvaukseen (ns. Gramex-korvaus). Kaikilla esittävillä taiteilijoilla on lisäksi samat moraaliset oikeudet kuin tekijällä.

Äänitetuottajat

Äänitteen tuottajan lupa on hankittava äänitteen kopioimiseen tai sen välittämiseen yleisön keskuuteen. Äänitteen julkisesta esittämisestä ja yleisölle välittämisestä tuottajat ovat oikeutettuja korvaukseen (Gramex-korvaus).

Suoja-aika - esittävät taiteilijat ja äänitetuottajat

ETA-ALUEELLA tallennettuun esitykseen ja tuotettuun äänitteeseen liittyvien kaikkien esittävän taiteilijan ja äänitetuottajan oikeuksien suoja-aika on 1.11.2013 alkaen **70 VUOTTA** tallennusvuodesta. Jos tallenne kuitenkin julkaistaan tai julkistetaan vasta myöhemmin suoja-ajan kuluessa, on esittävän taiteilijan suoja-aika voimassa, kunnes **70 VUOTTA** on kulunut siitä vuodesta, kun tallenne ensimmäisen kerran julkaistiin tai julkistettiin. Äänitetuottajan suoja-aika puolestaan lasketaan tallennusvuoden lisäksi ensisijaisesti julkaisemisesta ja toissijaisesti muulla tavalla kuin tallenteen kappaleita levittämällä tapahtuvasta yleisön saataviin saattamisesta.

MUUALLA tallennettujen esitysten ja tuotettujen äänitteiden kopiointi- ja vuokrausoikeus ovat voimassa **50 VUOTTA** tallennus- tai julkaisuvuodesta.

Kuvatallenteiden tuottajat

Kuvatallenteen - liikkuva kuvaa sisältävän tallenteen - kopioimiseen tai sen välittämiseen yleisön keskuuteen samoin kuin tilauspohjaiseen yleisölle välittämiseen tarvitaan myös tuottajan lupa. Suojaa saavat ETA-alueelta peräisin olevat kuvatallenteet. Suoja-aika on **50 VUOTTA** tallennusvuodesta. Jos tallenne kuitenkin julkaistaan tai julkistetaan vasta myöhemmin suoja-ajan kuluessa, on suoja-aika voimassa, kunnes **50 VUOTTA** on kulunut siitä vuodesta, kun tallenne ensimmäisen kerran julkaistiin tai julkistettiin.

Elokuvateokseen kohdistuvat myös sen tekijöiden tekijänoikeudet. Elokuvat saavat suojaa myös tällä perusteella. Elokuviin sisältyy myös esittävien taiteilijoiden suojattuja suorituksia.

Valokuvat

Valokuvaajalla on yksinomainen oikeus määrätä valokuvasta valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla se yleisön saataviin. Valokuvaajan lupa tarvitaan siten, kun valokuvasta valmistetaan kopioita tai kun kuvaa vaikkapa näytetään julkisesti tai levitetään Internetissä. Valokuvaajalla on lisäksi samanlaiset moraaliset oikeudet kuin tekijällä.

VALOKUVATEOSTEN suoja-aika on tekijän elinikä sekä 70 vuotta tekijän kuolinvuoden päättymisestä. Muualta kuin ETA-alueelta peräisin olevat valokuvateokset eivät kuitenkaan saa suojaa, mikäli ne on julkistettu ennen vuotta 1966. **TAVALLISTEN VALOKUVIEN** suoja-aika on voimassa 50 sen vuoden

päättymisestä, jona kuva valmistettiin. Tällaiset valokuvat eivät saa suojaa, jos ne on julkistettu ennen vuotta 1966.

Luettelosuoja ja tietokantojen erityissuoja

Suuria tietomääriä sisältävien töiden - luettelot, taulukot, rekisterit ym. - jäljentäminen tai saattaminen yleisön saataviin edellyttää valmistajan lupaa. Myös sellaiset tietokannat, jotka eivät ole suojattuja teoksina, mutta joiden sisällön kerääminen, varmistaminen tai esittäminen on edellyttänyt huomattavaa panostusta, saavat vastaavaa suojaa. Tällaisten töiden valmistajan oikeuden suoja-aika on 15 vuotta työn valmistumisvuodesta. Mikäli työ saatetaan yleisön saataviin vasta myöhemmin suoja-ajan kuluessa, 15 vuoden suoja-aika lasketaan tästä tapahtumasta.

JULKAISEMINEN = teos katsotaan julkaistuksi, kun sen kappaleita on luvallisesti levitetty yleisön keskuuteen (esim. myyminen, vuokraaminen, lainaaminen).

JULKISTAMINEN = teos katsotaan julkistetuksi, kun se on luvallisesti jollakin tavalla saatettu yleisön saataviin (esim. julkinen esittäminen radiossa, televisiossa tai elokuvateatterissa taikka julkaiseminen).

7. Oikeuksien siirtyminen

Taloudelliset oikeudet ovat sopimuksin luovutettavissa. Myös suullinen sopimus on pätevä, mutta suositeltavaa on aina sopia oikeuksien luovutuksesta ja sen ehdoista kirjallisesti. Kirjalliseen sopimukseen vetoaminen on aina huomattavasti helpompaa ja näin voidaan välttää tulevaisuudessa riitoja siitä, mitä itse asiassa on sovittu.

Tekijänoikeudet eivät automaattisesti siirry työsuhteessa työnantajalle. Siirtymisen peruste ja laajuus voivat riippua esimerkiksi työsopimuksen määräyksistä, työsuhteen muista ehdoista tai työtehtävän tarkoituksesta. Poikkeuksena ovat tietokoneohjelman tekijän oikeudet, jotka siirtyvät työnantajalle ellei toisin ole sovittu.

Moraaliset oikeudet eivät normaalisti ole luovutettavissa. Ne jäävät tekijälle tai esittäväälle taiteilijalle, vaikka taloudelliset oikeudet olisikin luovutettu edelleen.

Oikeudenhaltijan kuoltua oikeudet siirtyvät perintönä hänen perillisilleen. Tekijä voi myös normaalisti testamentata oikeutensa.

8. Käyttölupa

Teoksen tai lähioikeuden suojan kohteen käyttämiseen tarvitaan yleensä lupa. Luvan myöntää alkuperäinen oikeudenhaltija - tekijä, valokuvaaja, esittävä taiteilija, äänite- tai elokuvatuottaja, tietokannan valmistaja jne. - tai se, jolle hän on oikeutensa siirtänyt. Monessa tapauksessa luvan voi saada järjestöltä, jolle oikeudenhaltija on antanut valtuuden puolestaan myöntää käyttölupia. Esitteen lopussa on esitetty keskeisimmät lupia myöntävät järjestöt.

9. Mihin lupaa ei tarvita

Tekijänoikeuslaki sisältää poikkeuksia luvanhankkimisvelvollisuuteen. Tällöin on kyse ns. tekijänoikeuden rajoituksista.

Yksityinen kopiointi

Kuluttajien kannalta merkittävin yksittäinen tekijänoikeuden rajoitus on oikeus yksityiseen kopiointiin. Laillisesti julkistetusta teoksesta saa ilman oikeudenhaltijan lupaa valmistaa muutaman kappaleen yksityiseen käyttöön. Oikeuskirjallisuudessa esitetyn kannan mukaan muutamalla kappaleella tarkoitetaan yleensä 2-4 kappalletta. **YKSITYISTÄ KÄYTTÖÄ** on valmistaminen omaan yksityiseen käyttöön sekä esimerkiksi perheen ja läheisen ystväpiiriin tarpeisiin. Kopiointi ansio- tai elinkeinotoiminnassa ei milloinkaan ole yksityistä käyttöä.

Käytettäessä teoksia tekijänoikeuden rajoitussäännösten nojalla, tulee käytettävän teoksen olla laillinen teoskappale. Näin ollen esimerkiksi tietoverkoissa luvattomasti jaossa olevan mp3-musiikkikappaleen lataaminen Internetistä tai piraatti-levyn kopiointi omaan yksityiseen käyttöön on kiellettyä. Laittomasta lähteestä kopioinnin seurauksena voi olla korvausvastuu, mikäli kopioija on tiennyt tai hänen olisi pitänyt tietää, että kopioitu aineisto on saatettu yleisön saataviin luvattomasti.

TIETOKONEOHJELMIA EI SAA KOPIOIDA edes yksityistä käyttöä varten. Sama koskee digitaalisessa muodossa olevien tietokantojen digitaalista kopioimista. Laillisesti hankitusta tietokoneohjelmasta saa valmistaa käytön kannalta tarpeellisen varmuuskappaleen.

Radiossa tai televisiossa lähetetyistä ajankohtais- tai uutisohjelmiin sisältyvistä julkistetuista teoksista saa valmistaa muutaman kappaleen viranomaisten sekä elinkeinonharjoittajan ja muun henkilön ja yhteisön sisäistä lyhyen ajan kuluessa tallentamisesta tapahtuvaa **TIEDOTUSKÄYTTÖÄ VARTEN**.

Sairaaloissa, vanhainkodeissa, vankiloissa ja vastaavissa **LAITOKSISSA** saa radio- ja televisiolähetyksiä nauhoittaa tilapäistä käyttöä varten käyttöajan kohdan siirtämiseksi.

Yksityistä käyttöä tai sisäistä tiedotuskäyttöä varten tai laitoksissa valmistettuja kopioita ei saa käyttää muuhun tarkoitukseen.

Ilman oikeudenhaltijan lupaa saa suojatusta aineistosta ottaa **LAINAUKSIA** hyvän tavan mukaisesti tarkoituksen edellyttämässä laajuudessa. Lähde on mainittava siteerauksen yhteydessä.

Edellä mainitut poikkeukset koskevat sekä tekijänoikeutta että lähioikeuksia.

Suoja-ajan päätyttyä teoksia, valokuvia ja muuta suojattua aineistoa saa käyttää vapaasti

10. ***Tekniset suojaukset ja oikeuksien sähköiset hallinnointitiedot***

Tekijänoikeudella suojattu aineisto on nykyisin usein digitaalisessa muodossa. Oikeuksien turvaaminen avointen tietoverkkojen ympäristössä on osoittautunut vaikeaksi. Suojatun aineiston kopiointi ja levitysmahdollisuudet Internetissä ovat käytännöllisesti katsoen rajoittamattomat. Suojatakseen ja turvatakseen oikeutensa oikeudenhaltijoilla on halutesaan oikeus ottaa käyttöön erilaisia teknisiä suojauksia. Näillä suojauksilla pyritään mm. estämään aineiston siirtyminen luvattomaan nettijakeluun. Teknisiä suojauksia ovat esimerkiksi DVD-levyjen kopiointisuojaus sekä elokuvien digitaalisiin kopioihin liitetyt rajoitukset.

Hallinnointitietoja (DRM eli Digital Rights Management) ovat oikeudenhaltijoiden teoksiin ja muihin aineistoihin sisällyttämät tunnistetiedot esimerkiksi tiedot tekijöistä, tuottajista ja kustantajista. Hallinnointitiedot voivat lisäksi sisältää vaikkapa tiedot teoksen käyttöehdoista.

Tekijänoikeuslaki kieltää teoksen suojana olevan **TEHOKKAAN TEKNISEN TOIMENPITEEN** kiertämisen eli purkamisen. Kiertämisenä pidetään toimia, joilla käytetty tekninen suojausmenetelmä tehdään tehottomaksi tai sen toimintaan vaikutetaan siten, ettei se enää toimi. Suojaa saavat vain **TEHOKKAAT** tekniset toimenpiteet, joita ei ole mahdollista kiertää esim. vahingossa. Käytännössä tehokkaan teknisen toimenpiteen kiertäminen vaatii kiertäjältä erityisiä toimenpiteitä.

Yksityinen henkilö saa kuitenkin kiertää teknisen suojauksen saadakseen tallenteen esim. DVD-elokuvan kuultavaksi tai nähtäväksi. Teoksesta, josta tekninen suojaus on poistettu tai kierretty ei saa valmistaa kopioita.

Teknisten suojausten kiertämistä mahdollistavien tai helpottavien välineiden valmistaminen ja maahantuonti yleisölle levittämistä varten sekä myynti ja vuokraus on kiellettyä.

Lainvastaisesta teknisen suojauksen kiertämisestä, teknisen suojauksen kiertämiskeinojen valmistamisesta ja levittämisestä sekä oikeuksien hallinnointitietojen poistamisesta tai muuttamisesta voidaan tuomita sakkoihin ja huomattavan haitan tai vahingon kyseessä ollessa enintään yhden vuoden vankeusrangaistukseen.

11. *Piraattitalienteiden maahantuonti kiellettyä*

Väärennettyjen teoskappaleiden maahantuonti myös omaan yksityiseen käyttöön on kiellettyä. Rangaistavuuden edellytyksenä on, että kuluttaja tuo maahan teoksen kappaleita, joiden hän tietää tai joita hänellä perusteltua syytä epäillä valmistetuiksi ulkomailla sellaisissa olosuhteissa, että valmistaminen Suomessa olisi ollut rangaistavaa. Vastaavalla tavalla on rangaistavaa myös väärennettyjen teoskappaleiden tuonti Suomen alueelle edelleen kolmanteen maahan kuljetettavaksi. Seuraamuksena maahantuonnista on sakkorangaistus ja törkeimmissä tapauksissa vankeutta maksimissaan kaksi vuotta.

Maahantuonnista seuraa myös tekijänoikeuslain mukainen hyvitysvastuu oikeudenhaltijoille sekä laittomien tallenteiden takavarikointi ja hävittäminen.

Piraatti-CD:stä löytyy yleensä yksi tai useampi seuraavista tunto-merkeistä, joiden perusteella niitä on syytä epäillä luvatta valmistetuiksi:

- Ei levy-yhtiön logoa
- SID-koodi tuhrittu
- Ei SID-koodia
- Heikkolaatuinen kansilehti ja kuvamateriaali, usein vain kaksiväripainatus
- Paperi kehnoa
- Promoversioita
- Lisenssi- ja tavaramerkkitiedot puutteelliset, virheelliset tai puuttuvat kokonaan
- Eroavuuksia levyn ja kansien välillä
- Kirjoitusvirheitä
- Artistin tai levyn nimi puutteellinen tai puuttuu kokonaan
- Levylle usean artistin koko albumit
- Matala hinta
- Ei muovikotelo
- CD:t, muovikotelot ja kansilehdet pakattu erikseen
- Kyseessä on CD-R- tai DVD-R-levy

Piraatti-DVD:stä löytyy yleensä yksi tai useampi seuraavista tunto-merkeistä, joiden perusteella niitä on syytä epäillä luvatta valmistetuiksi:

- Aluekoodi "All" tai "Kaikki"
- Heikkolaatuiset, helposti irtoavat etiketit
- Elokuvan nimi on puutteellinen tai puuttuu kokonaan levyltä
- Julkaisuaikankohta - elokuva on yhä teattereissa
- Alue 1 -logot yhdistettynä aasialaiseen tai kyrilliseen kirjoitukseen
- Kirjoitusvirheitä
- Eroavuuksia levyn ja kansien välillä
- Kansilehdellä virheellistä tietoa muista elokuvista
- Väripainatus kehnoa / kuvat suttuisia
- Paperi heikkolaatuista
- Tekijänoikeuden haltijaa ei ole mainittu tai haltija virheellinen tai keksitty
- DVD:llä useampi kuin yksi elokuva

Lisätietoja piraattitallenteiden tunnistamisesta löytyy osoitteesta:
www.antipiracy.fi/tietoakuluttajalle/tunnistaminen

12. Internet-piratismi

Tekijänoikeudellisesti suojatun aineiston luvaton levittäminen tietoverkoissa on nykyään fyysisistä piratismia merkittävämpi ongelma oikeudenhaltijoille. Internet-piratismi perustuu usein organisoituihin, salassa toimiviin julkaisuryhmiin (release groups), jotka pyrkivät saamaan käsiinsä levyt, elokuvat, pelit ja ohjelmat tuotantoyhtiöistä, levytehtaista tai elokuva-teattereista ja julkaisemaan ne jopa ennen oikeudenhaltijoiden virallista julkaisua salaisilla huippusivustoilla (top sites). Näiltä huippusivustoilta laittomasti julkaistut tiedostot siirtyvät yleisiin vertaisverkkoihin sekä tunnetuille piraattisivustoilla ja niiden kautta miljoonille käyttäjille. Monet piraattisivustot takovat rahaa mainostuloilla.

Teosten laittoman jakelun yleisimmät kanavat ovat p2p-ohjelmien kautta toimivat vertaisverkot, suoratoistopalvelut sekä tallennuspalvelut (cyber-

lockers), joihin ja josta käyttäjät voivat ladata aineistoa. Suurin osa luvatomasta nettijakelusta tehdään BitTorrent-tekniikkaa käyttäen. Tekniikka perustuu siihen, että aineistoa itselleen lataava henkilö jakaa lataamaansa aineistoa samalla muille, jolloin tiedostojen osat liikkuvat nopeammin käyttäjiltä toisille.

Tekijänoikeuslakiin lisättiin vuonna 2006 uudet säännökset, jotka mahdollistavat toimenpiteet laittoman toiminnan estämiseksi Internetissä. Tuomioistuimet voivat yksittäistapauksissa määrätä Internet-palveluntarjoajan luovuttamaan oikeudenhaltijalle yhteystiedot sellaisesta nettiliittymästä, josta saatetaan luvatta yleisön saataviin tekijänoikeudella suojattua aineistoa. Oikeudenhaltijat voivat lisäksi hakea jatkuvan oikeudenloukkauksen keskeyttämistä tietyin edellytyksin. Tällöin tuomioistuin määrää teleoperaattorin keskeyttämään oikeudenloukkauksen teknisin toimenpitein.

13. *Luvaton käyttö ja seuraamukset*

Tekijänoikeudellisesti suojatun aineiston lainvastaisesta käyttämisestä seuraa hyvitysvelvollisuus ja velvollisuus korvata kaikki käytöstä aiheutunut vahinko. Hyvityksen ja korvauksen saa oikeudenhaltija. Vastoin lakia tapahtuneesta yksityisestä kopioinnista hyvitysvelvollisuus on vain silloin, kun kopioija on tiennyt tai hänen olisi pitänyt tietää, että kopioitava aineisto on saatettu yleisön saataviin vastoin tekijänoikeuslakia.

Tekijänoikeusrikkomuksesta säädetään tekijänoikeuslaissa. Joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta valmistaa teoksen kappaleen tai saat-
taa teoksen yleisön saataviin lain vastaisesti tai rikkoo moraalisia oikeuksia, tuomitaan tekijänoikeusrikkomuksesta sakkoihin.

Törkeämmistä loukkauksista säädetään rikoslaissa. Tahallista ja ansio-
tarkoituksessa tehdystä tekijänoikeuden loukkauksesta, joka on ollut omiaan aiheuttamaan huomattavaa haittaa tai vahinkoa oikeuden haltijalle, voidaan tuomita vankeutta enintään kaksi vuotta.

Tietoverkoissa tehtyjen oikeudenloukkausten osalta rikoksesta tuomitseminen ei edellytä ansiotarkoitusta vaan riittävää on, että teko on ollut omiaan aiheuttamaan huomattavaa haittaa tai vahinkoa loukatun oikeuden haltijalle.

Teknisten suojausten kiertämisrikkoksesta, teknisen suojauksen kiertämiskeinorikkoksesta ja oikeuksien sähköisten hallinnointitietojen loukkausrikkoksesta voidaan tuomita sakkoon tai vankeutta enintään yksi vuosi.

Esittävien taiteilijoiden ja äänitteiden tuottajien tekijänoikeusyhdistys Gramex ry

Tekijänoikeusjärjestö Gramex on palveleva linkki musiikin käyttäjien ja äänitemusiikkialan välillä. Se edustaa yli 50 000 kotimaista muusikkoa, laulajaa, kapellimestaria ja äänitetuottajaa sekä palvelee yli 30 000 äänitemusiikin käyttäjää. Gramex kerää edustamilleen oikeudenomistajille korvaukset äänitteiden käytöstä sekä tukee kotimaista esittävää säveltaidetta – jotta musiikki soi huomennakin.

Pieni Roobertinkatu 16 A

00120 Helsinki

Puh: (09) 6803 400

Faksi: (09) 6803 4010

Kotisivut: www.gramex.fi

Säveltäjäin Tekijänoikeustoimisto Teosto ry

Edistää säveltäjien, sanoittajien ja musiikin kustantajien oikeuksia sekä suomalaisen luovan säveltaiteen monimuotoisuutta. Teosto toimii yhdyslenkinä musiikin tekijöiden ja käyttäjien välillä. Teosto huolehtii siitä, että musiikin käyttäjät saavat helposti luvat musiikin käyttöön ja että tekijät saavat korvaukset teostensa esittämisestä ja tallentamisesta.

Urho Kekkosen katu 2 C

00100 Helsinki

Puh: (09) 681 011

Faksi: (09) 677 134

Sähköposti: teosto@teosto.fi

Kotisivut: www.teosto.fi

Kopioisto ry

Tekijöiden, esittäjien ja kustantajien tekijänoikeusjärjestö, joka edustaa n. 50 000 suomalaista luovan työn tekijää. Se myöntää lupia painotuotteiden valokopiointiin, radio- ja televisio-ohjelmien nauhoittamiseen sekä tv-kanavien jakeluun. Perityt korvaukset Kopioisto tilittää oikeudenomistajille.

Hietaniemenkatu 2

00100 Helsinki

Puh: (09) 431 521

Faksi: (09) 431 523 77

Sähköposti: kopioisto@kopioisto.fi

Kotisivut: www.kopioisto.fi

Visuaalisen alan taiteilijoiden tekijänoikeusyhdistys Kuvasto ry

Edistää kuvataiteen teosten käyttöä mm. myöntämällä tekijänoikeuslupia kuvataiteen teosten käyttöön.

Iso Roobertinkatu 3–5 A 22

00120 Helsinki

Puh. (09) 272 4022

Faksi (09) 272 4006

Sähköposti: kuvasto@kuvasto.fi

Kotisivut: www.kuvasto.fi

AV-tuottajien tekijänoikeusyhdistys Tuotos ry

Elokuva- ja av-tuottajien tekijänoikeusyhdistys, joka edustaa yli 300 kotimaista tuotantoyhtiötä. Tuotos sopii tuottajien puolesta mm. elokuva- ja av-tallenteiden opetuskäyttöistä sekä tv-ohjelmien edelleen lähetyksestä.

Urho Kekkosen katu 2 C

00100 Helsinki

Puh: (09) 440 471

Sähköposti: tuotos@tuotos.fi

Kotisivut: www.tuotos.fi

Kirjallisuuden tekijänoikeusjärjestö Sanasto ry

Kirjallisuuden alan tekijänoikeusjärjestö, joka edustaa tuhansia suomalaisia kirjallisuuden tekijöitä ja palvelee kirjallisuuden käyttäjätahoja. Sanasto edustaa kauno-, tieto- ja oppikirjailijoita sekä runoilijoita, kääntäjiä ja toimittajia.

Annankatu 29 A, 7. krs

00100 Helsinki

Puh: (09) 5629 3300

Sähköposti: info@sanasto.fi

Suomen Kustannusyhdistys ry

Suomen kustannusyhdistys on suomalaisten kirjakustantajien yhteistyö- ja edunvalvontajärjestö. Yhdistyksen tehtävänä on tukea jäseniään kehittämällä kustannusalan toimintaedellytyksiä. Aatteellisenä järjestönä se edistää kirjallisuuden levitystä, lukemisharrastusta sekä sananvapautta.

Lönnrotinkatu 11 A

00120 Helsinki

Puh: (09) 2287 7252

Kotisivut: www.kustantajat.fi

Suomen Elokvatoimistojen Liitto ry

Elokvateatteri- ja videoelokuvan maahantuojien ja levittäjien yhdistys, joka edistää jäsentensä yleisiä ja yhteisiä etuja elokuvien levitysalalla.

Kaisaniemenkatu 3 B 29

00100 Helsinki

Puh: (09) 6877 2311 tai (09) 6877 2312

Faksi: (09) 6877 2320

Sähköposti: filmikamari@filmikamari.fi

www.filmikamari.fi

Suomen Elokvatuottajien Keskusliitto ry

Suomalaisten elokvatuottajien keskusjärjestö, joka edistää elokvatuottajien yhteisiä tavoitteita ja valvoo keskitetysti niiden etuja ammatillisissa, taloudellisissa ja lainsäädännöllisissä kysymyksissä.

Kaisaniemenkatu 3 B 29

00100 Helsinki

Puh: (09) 6877 2311 tai (09) 6877 2312

Faksi: (09) 6877 2320

Sähköposti: filmikamari@filmikamari.fi

www.filmikamari.fi

Suomen Muusikkojen Liitto ry

Edustaa ammattimuusikkoja kaikilta musiikin aloilta. Jäsenpalveluita mm. sopimusneuvonta ja Muusikkojen Sairauskassa.

Pieni Roobertinkatu 16 A

00120 Helsinki

Puh: (09) 6803 4070

Faksi: (09) 6803 4087

Sähköposti: sml@muusikkojenliitto.fi

Kotisivut: www.muusikkojenliitto.fi

Musiikkituottajat - IFPI Finland ry

Suomessa toimivien äänite- ja musiikkivideotuottajien kattojärjestö, jonka tehtävänä on parantaa tallennetuotannon kulttuuri- ja elinkeinopoliittista asemaa ja oikeudellista suojaa sekä kehittää alan yleisiä toimintaedellytyksiä. Musiikkituottajat toimii kansainvälisen tuottajajärjestön IFPI:n (International Federation of the Phonographic Industry) kansallisenä ryhmänä Suomessa.

Yrjönkatu 3

00120 Helsinki

Puh: (09) 6803 4050

Faksi: (09) 6803 4055

Sähköposti: ifpi@ifpi.fi

Kotisivut: www.ifpi.fi

Säveltäjät ja sanoittajat Elvis ry

Elvis ry on vuonna 1954 perustettu kevyen musiikin tekijöiden etujärjestö. Siihen voivat liittyä säveltäjät, sanoittajat ja sovittajat, jotka ovat Teoston asiakkaita ja joilla on riittävästi julkaistua tai julkisesti esitettyä tuotantoa. Yhdistyksen toimenkuvaan kuuluu oikeus- ja sopimusneuvonta, yleinen edunvalvonta sekä kotimaisen musiikin tekemisen tukeminen. Elvis ry pitää musiikin-tekijöiden puolta tekijänoikeuksiin ja kulttuuripoliitiikkaan liittyvissä asioissa ja toimii aktiivisesti sekä kansallisesti että kansainvälisesti.

Urho Kekkosen katu 2 C

00100 Helsinki

Puh: (09) 407 991

Sähköposti: toimisto@elvisry.fi

Kotisivut: www.elvisry.fi

Suomen musiikkikustantajat ry

Suomen Musiikkikustantajat ry on 1976 perustettu suomalaisten musiikkikustantajien etujärjestö. Se pyrkii mm. parantamaan musiikkikustannusalan toimintaedellytyksiä ja kulttuuripoliittista asemaa.

Urho Kekkosen katu 2 C

00100 Helsinki

Puh: (09) 5860 870

Faksi: (09) 5860 8755

Sähköposti: info@musiikkikustantajat.fi

Kotisivut: www.musiikkikustantajat.fi

Suomen audiovisuaalisen alan tuottajat - SATU ry

Tv-ohjelmien, mainoselokuvien, yritys elokuvien ja elokuvien tuottajien yhdistys, joka mm. edistää parantaa tuotantoyhtiöiden toiminnan yleisiä edellytyksiä ja kehittää audiovisuaalisen alan markkinoiden rakennetta.

Fabianinkatu 4 B 14

00130 Helsinki

Puh: 010 219 6880

Kotisivut: www.satu.fi

Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry

Valvoo ja ehkäisee äänitteiden, elokuvatalenteiden laitonta valmistamista ja levittämistä niin tietoverkoissa kuin fyysisillä markkinoilla. TTVK toimii jäsenistönsä edustajana tiiviissä yhteistyössä poliisin ja tullin kanssa, joille annetaan asiantuntijaapua piratismiin liittyvissä rikoksissa niin koulutuksen kuin rikostutkinnankin muodossa. Tämän lisäksi TTVK antaa yleistä tekijänoikeusneuvontaa, julkaisee tiedotus- ja oppimateriaalia, antaa tekijänoikeudellista koulutusta sekä järjestää valistuksellisia kouluvierailuja ja kampanjoita

Pieni Roobertinkatu 16 A

00120 Helsinki

Puh: (09) 6803 4049

Faksi: (09) 6803 4033

Sähköposti: info@antipiracy.fi

Kotisivut: www.antipiracy.fi | www.tekijanoikeus.fi

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Opetusministeriön tehtäviin tekijänoikeusasioista vastaavana ministeriönä kuuluvat mm. tekijänoikeuslainsäädännön kehittäminen, oppilaitoksia ja valtionhallintoa koskevat kopiointi- ja nauhoitussovimukset, tekijänoikeushallinnon muut tehtävät kuten hyvitysmaksun suuruuden vahvistaminen ja eräät tekijänoikeusjärjestöjen hyväksymispäätökset sekä EU-lainsäädännön ja kansainvälisten sopimusten valmisteluun osallistuminen. Opetusministeriössä tekijänoikeuteen liittyviä asioita hoidetaan viestintäkulttuuriyksikössä (VKY). Tekijänoikeusneuvoston lausunnot löytyvät OKM:n nettisivuilta.

PL 29

00023 Valtioneuvosto

Puh: 0295 3 30004 (vaihe)

Faksi: (09) 135 9335 (kirjaamo)

Kotisivut: www.minedu.fi

© Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry 2014

Graafinen suunnittelu: Kari Puikkonen / KARIPU

Kuvitus kuvat: Jii Roikonen

Painopaikka: Multiprint 2014

